

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA

ORZECZNICTWO CYWILNE SĄDU NAJWYŻSZEGO

Kodeks cywilny z 23 IV 1964 r. (Dz. U. nr 16, poz. 93)

Art. 1059 § 1. 1. Przepisy art. 1059 § 1 pkt 5 k.c. ani § 14 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 XI 1964 r. (Dz. U. nr 45, poz. 304) nie uzależniają zachowania prawa dziedziczenia gospodarstwa rolnego przez osoby trwale niezdolne do pracy i zaliczone do I lub II grupy inwalidów od niepobierania przez nie renty inwalidzkiej.

2. Wdzierżawienie spadkowego gruntu przez spadkobiercę nie przekreśla jego uprawnień, bowiem posiadanie, o jakim mowa w art. LVI § 1 przep. wpraw. k.c., może być wykonywane nie tylko osobiście, lecz również za pośrednictwem dzierżawcy (III CR 354/66 — 7 IV 1966 r.).

Art. 1044, 1071 § 2. 1. Przyznawanie gospodarstwa rolnego kilku spadkobiercom na współwłasność powinno mieć miejsce tylko w szczególnie uzasadnionych przypadkach łączącej ich ścisłej więzi osobistej i gospodarczej.

2. Wprawdzie według art. LX § 1 przep. wpraw. k.c. spadkobiercy, wymienieni w art. LVI tych przepisów, mają prawo do otrzymania gospodarstwa lub jego części w drodze działu spadku, jednak nie oznacza to przekreślenia kryteriów art. 1071 § 2 k.c. Kryteria te powinny być pomocniczo stosowane również do działu spadku otwartego przed dniem 5 VII 1963 r., jako wskazówka ułatwiająca wybór spadkobiercy z punktu widzenia interesu społeczno-gospodarczego (III CR 32/66 1 IV 1966 r.).

Kodeks rodzinny i opiekuńczy z 25 II 1964 r. (Dz. U. nr 9, poz. 59).

Art. 86. Mimo że art. X przep. wpraw. k.r.o. nakazuje stosować przepisy dotychczasowe do spraw o zaprzeczenie ojcostwa wszczętych przed dniem wejścia w życie tego kodeksu, zasada ta nie dotyczy pozycji prokuratora w takich sprawach i z momentem uzyskania mocy obowiązującej przez art. 86 k.r.o. sytuację prokuratora oceniać należy według tego przepisu, Z tą chwilą prokurator stał się samodzielnym podmiotem uprawnień w sprawie, również o charakterze materialno-prawnym. W konsekwencji skuteczność jego powództwa o zaprzeczenie ojcostwa nie może już zależeć od poparcia żądania prokuratora przez osobę, na rzecz której wytoczył powództwo. (I CR 54/66 — 15 IV 1966 r.).

Art. 125 § 1. 1. Jeżeli przysposabiający podejmując decyzję o przysposobieniu działał bez należytej rozwagi i był uczuciowo ujemnie nastawiony do dziecka, to okoliczność ta, jako rażąco sprzeczna z zasadami współzycia, nie może być uznana za ważny powód rozwiązania przysposobienia.

2. Rozwód przysposabiającego z matką dziecka pozbawia w dużym stopniu przysposobienie zamierzonych przez ustawę skutków i może być uznany za ważny powód jego rozwiązania. W tym jednak przypadku, tak zresztą, jak i we wszystkich innych, rozwiązanie przysposobienia nie może nastąpić, jeśli sprzeciwiałoby się dobru dziecka (II CR 473/65 — 5 II 1966 r.).

Art. 133 § 1. Okoliczność, że dziecko przebywa w państwowym zakładzie opiekuńczym, który dostarcza mu środków utrzymania i wychowania, nie pozbawia dziecka legitymacji czynnej do dochodzenia alimentów od rodziców. Jeżeli jednak

rodzice pokrywają koszty pobytu dziecka w zakładzie, wówczas powinno to być odpowiednio uwzględnione przy określaniu zakresu świadczeń alimentacyjnych każdego z rodziców (uchwała III CZP 72/66 22 IX 1966 r.).

Kodeks postępowania cywilnego z 17 XI 1964 r. (Dz. U. nr 43, poz. 296; sprost. z 1965 r. nr 15, poz. 113).

Art. 2 § 3. Sądy powszechne nie są powołane do rozstrzygania sporów o wynagrodzenie przysługujące twórcy niepracowniczego wynalazku lub wzoru użytkowego, bądź też jego następcy prawnemu, jeżeli umowa o przeniesienie na rzecz jednostki gospodarki uspołecznionej prawa własności lub o ustanowienie dla niej prawa stosowania tego wynalazku lub wzoru użytkowego przewiduje wynagrodzenie na zasadach przewidzianych w prawie wynalazczym dla ustalenia wynagrodzenia za pracownicze projekty wynalazcze — art. 2 § 3 k.p.c. (I CR 322/65 — 17 XII 1966 r.).

Art. 2 § 3. 1. Jeżeli przesyłka kolejowa z zagranicy, adresowana do stacji granicznej, została następnie przeładowana i ekspediowana do odbiorcy za krajowym listem przewozowym, to nie sąd powszechny, lecz komisja arbitrażowa jest właściwa do rozpoznawania spraw z umowy w komunikacji międzynarodowej między kontrahentami umowy przewozu.

2. Ta sama zasada obowiązuje w wypadku, gdy przesyłka kolejowa nadana w kraju za międzynarodowym listem przewozowym nie opuściła granic kraju i na skutek dodatkowego zlecenia została skierowana do stacji krajowej innej niż stacja nadania (uchwała III CO 13/66 — 10 V 1966 r.).

Art. 64 § 2. „Komitety rodzicielskie w szkołach i przedszkolach nie posiadają zdolności sądowej” (uchwała III PZP 11/66 — 7 VII 1966 r.).

Art. 355 § 1. Cofnięcie ze skutkiem prawnym części pozwu wobec toczącej się już między stronami sprawy o to samo roszczenie, które zostało w cofniętej części pozwu, powoduje zgodnie z przepisami art. 355 § 1 k.p.c. umorzenie w tym zakresie postępowania w sprawie, nie zaś odrzucenie tej części pozwu stosownie do przepisów art. 199 k.p.c. (I PR 463/65 — 1 II 1966 r.).

Art. 357 § 1. 1. Termin do wniesienia zażalenia na postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym nie rozpoczyna biegu dla strony występującej w sprawie bez adwokata przed doręczeniem jej pouczenia o dopuszczalności, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia, przewidzianego w art. 357 § 2 k.p.c. (III CO 12/66 — 3 V 1946 r.).

Art. 445 § 2. „Zawieszenie postępowania w sprawie o alimenty przewidziane w art. 445 § 2 k.p.c. następuje z chwilą wniesienia pozwu o rozwód co do świadczeń za okres od jego wniesienia” (uchwała III CZP 84/66 — 20 X 1966 r.).

Art. 510 § 1 i 2. „Organ do spraw geodezji nie jest uczestnikiem w sprawie o rozgraniczenie, przekazanej sądowi na podstawie art. 7 ust. 3 dekretu z dnia 13 września 1946 r. — o rozgraniczeniu nieruchomości (Dz. U. nr 53, poz. 298 ze zm.)”. (uchwała III CZP 23/66 — 20 V 1966 r.).

Art. 670 § 2. W postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku sąd nie może ustalać faktu nabycia nieruchomości przez zasiedzenie (II CR 189/66 — 29 IV 1966 r.).

Art. 679. 1. Obalenie domniemania prawnego związanego z orzeczeniem stwierdzającym nabycie spadku może nastąpić wyłącznie w postępowaniu określonym w art. 679 k.p.c.

2. Do wystąpienia z wnioskiem o uchylenie lub zmianę postanowienia stwierdzającego nabycie spadku jest legitymowana każda osoba nawet pośrednio zainte-

resowana w wyniku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, a więc również wierzyciel spadkobiercy (II CR 205/66 — 10 V 1966 r.).

Art. 727, 728 i 729. Niezbędną przesłankę faktyczną wydania przewidzianego w art. 727 k.p.c. postanowienia orzekającego, że odtworzenie akt jest niemożliwe, stanowi okoliczność, iż akta takie poprzednio istniały. W takim tylko wypadku sprawa może być wszczęta ponownie (art. 728 k.p.c.) z tym skutkiem, że bieg przedawnienia przerwany przez pierwotne wszczęcie sprawy rozpoczyna się na nowo od daty uprawomocnienia się tego postanowienia (art. 729 k.p.c.). Jeżeli natomiast nie zostanie wykazane, że akta takie w ogóle były założone, a wnioskodawca pomimo tego domaga się ich odtworzenia, to wniosek jego ulega oddaleniu — art. 13 § 2 k.p.c. (II CZ 98/65 — 26 IV 1966 r.).

Art. 982 § 1 i 984 § 1. Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”, jako inna spółdzielcza jednostka organizacyjna w rozumieniu art. 160 § 2 k. c, uprawniona jest do nabycia własności nieruchomości rolnej w drodze przejęcia jej w trybie art. 982 § 1 lub art. 984 § 1 k.p.c (III CR 405/65 — 25 IV 1966 r.).

Art. 1102. Jeżeli postępowanie spadkowe po cudzoziemcu dotyczy majątku nieruchomego położonego w Polsce, to sprawa należy do wyłącznej jurysdykcji krajowej, w myśl art. 1102 k.p.c (III CR 395/65 — 22 II 1966 r.).

Prawo rzeczowe z 11 X 1946 r. (Dz. U. nr 57 poz. 319).

Art. 83 § 1. „Współwłaściciel, który na mocy art 83 § 1 pr. rzecz, zarządza rzeczą stanowiącą przedmiot współwłasności, jest uprawniony do dochodzenia całej należności z tytułu czynszu najmu, chyba że inny współwłaściciel temu się sprzeciwi albo wytoczy także powództwo o czynsz za ten sam okres” (uchwała składu 7 sędziów — 14 VI 1965 r. — III CO 20/65).

Prawo spadkowe z 8 X 1946 r. (Dz. U. nr 60, poz. 328)

Art. 103. „Postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku stanowi podstawę wpisu do księgi wieczystej spadkobierców jako współwłaścicieli nieruchomości — także wtedy, gdy postanowienie to zostało wydane na podstawie art. 103 prawa spadkowego z 1946 r, (art. 961 k.c)”. (uchwała III CZP 46/66 — 3 VI 1966 r.).

Rozporządzenie ministra finansów z 28 VI 1955 r. w sprawie przymusowego ściągania niektórych należności państwowych i innych podmiotów gospodarki uspołecznionej (Dz. U. nr 32), poz. 193 z późn. zmian).

§ 1 pkt 7 i 8. „Należności z tytułu świadczeń zakładów wymienionych pod pkt 7 i 8 § 1 rozporządzenia ministra finansów z dnia 28 czerwca 1955 r. w sprawie przymusowego ściągania niektórych należności państwowych i innych podmiotów gospodarki uspołecznionej (Dz. U. z 1955 r. nr 32, poz. 193, z późniejszymi zmianami: Dz. U. z 1957 r. nr 47, poz. 225 i nr 62, poz. 341, z 1960 r. nr 7, poz. 51, z 1961 r. nr 4, poz. 20, z 1962 r. nr 49, poz. 242 i z 1963 r. nr 47, poz. 266) nie mogą być dochodzone przez wierzyciela przed sądem powszechnym w drodze powództwa także wtedy, gdy dłużnikiem jest osoba, która nie korzystała bezpośrednio ze świadczeń tych zakładów” (uchwała pełnego składu Izby Cywilnej — 5 IX 1966 r. — II CO. 83/65).

Ustawa z 28 V 1957 r. o sprzedaży przez państwo domów mieszkalnych i działek budowlanych (Dz. U. nr 31, poz. 132).

Art. 2 ust. 1. Okoliczność, że w jednym z pokoi pięcioizbowego domu (lokalu) została postawiona prowizoryczna ścianka dzieląca ten pokój na dwa pomieszczenia, nie przekształca tego domu (lokalu) na dom (lokal) sześciobizbowy i tym samym nie powoduje w świetle art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 28 V 1957 r. o sprzedaży przez państwo domów mieszkalnych i działek budowlanych (Dz. U. nr 31, poz. 132) nieważności umowy sprzedaży przez państwo tego domu (lokalu).

Podobnie dla oceny ważności takiej umowy nie ma znaczenia fakt, że na skutek pomyłki w pomiarach nie dostrzeżono, iż powierzchnia sprzedanego domu (lokalu) jest nieznacznie większa od dopuszczalnej normy 110 m² (II CR 305/65 — 3 XII 1965 r.).

Ustawa z 17 II 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach (Dz. U. nr 12, poz. 61)

Art. 135, 139, 144 § 3 i 148 § 1. Z przepisów art. 135, 139, 144 § 3 i 148 § 1 ustawy o spółdzielniach i ich związkach wynika, że na wkład mieszkaniowy składają się wydatki poniesione przez członka na budowę jego lokalu. Przez wydatki zaś na budowę należy rozumieć wszystkie te nakłady, które zostały poniesione na wybudowanie lokalu spółdzielczego i jego wyposażenie do stanu, w jakim lokal ten został oddany w wyniku przydziału określonemu członkowi, bądź też na późniejszą jego przebudowę, zmieniającą rozmiary lokalu lub w sposób zasadniczy jego charakter. Nie można natomiast zaliczyć na wkład wydatków poniesionych na bardziej luksusowe lub dostosowane do osobistych gustów członka wyposażenie lokalu (I CR 252/66 z 18 III 1966 r.).

Zebrał

Henryk Dąbrowski

ORZECZNICTWO IZBY KARNEJ I IZBY WOJSKOWEJ

Kodeks karny

Art. 14. Premedytacja (*dolus praemeditatus* — zamiar przemyślany) polega na powzięciu decyzji dokonania przestępstwa po rozważeniu okoliczności czynu, warunków i skutków. Tak rozumiana premedytacja ma niewątpliwie wpływ na wymiar kary w sensie jej zaostrzenia. Zamiar nagły (*dolus repentinus*) powstaje raptownie, bez rozważenia przez sprawcę okoliczności przemawiających za czynem i przeciwko temu czynowi (26 I 1966 r. — IV KR 222/65).

Art. 18. Stanowisko, że zawsze istnieje możliwość nadzwyczajnego złagodzenia kary za przestępstwo z art. 225 § 2 k.k., gdy zachodzą warunki z art. 18 § 1 k.k., byłoby rozwiązaniem czysto formalnym, nie uwzględniającym istoty powodów, decydujących zarówno o nadzwyczajnym złagodzeniu kary z art. 18 § 1 k.k., jak i o uprzywilejowaniu przestępstwa z art. 225 § 2 k.k., to jest zabójstwa pod wpływem silnego wzruszenia. Podstawą odmiennej oceny zabójstwa kwalifikowanego z art. 225 § 2 k.k. jest odbiegający od normy stan psychiki sprawcy, powodujący ograniczenie w pewnym stopniu zdolności rozpoznania znaczenia czynu i pokierowania postępowaniem; stan zaś ograniczonej w znacznym stopniu poczytalności z art. 18 § 1 k.k. oparty jest na tej samej podstawie, a mianowicie na takim samym charakterze subiektywnej postawy sprawcy czynu. Kryterium jest więc wspólne, różne są tylko jakościowe stopnie winy, wyrażone w sposób ramowy w przepisach art. 225 § 2 k.k. i w art. 18 § 1 k.k.

Przy wymiarze kary za przestępstwo z art. 225 § 2 k.k. w stosunku do sprawcy, u którego wybuch afektu wyraził się w skutkach, o jakich mowa w art. 18 § 1 k.k., brak jest zatem podstaw do korzystania z możliwości zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary, sprzeczne byłoby bowiem ze społecznym poczuciem prawnym, aby przy kwalifikacji zabójstwa dokonanego pod wpływem silnego wzruszenia z art. 225 § 2 k.k., przewidującego znacznie łagodniejszą sankcję karną aniżeli art. 225 § 1 k.k., stosować nadto jeszcze nadzwyczajne złagodzenie kary na podstawie art. 18 § 1 k.k., skoro stan znacznego ograniczenia poczytalności w chwili popełnienia przestępstwa był wywołany afektem, stanowiącym ten sam rodzaj podmiotowej

strony przestępstwa, i uwzględnionym już w uprzywilejowanej kwalifikacji prawnej czynu (22 III 1966 r. — II KR 44,2/65).

Art. 59. Zastosowanie nadzwyczajnego złagodzenia kary przy istnieniu okoliczności wskazanych w art. 18 § 1 k.k. ustawa pozostawia uznaniu sądu. Uznanie to jednak nie jest swobodne, lecz zależy od całokształtu okoliczności związanych z popełnionym czynem i odnoszących się do osoby sprawcy (33 III 1966 r. — IV KR 13/66).

Art. 215. Jeżeli dyżurny ruchu umyślnie nie dopełnił swych obowiązków zapewniających bezpieczeństwo ruchu pociągów i w wyniku tego niedopełnienia obowiązków doszło nie tylko do niebezpieczeństwa katastrofy w komunikacji, ale nawet do poważnej katastrofy kolejowej, to odpowiedzialność takiego dyżurnego ruchu musiałaby się kształtować w ramach art. 215 § 1 k.k. Nie można przy ocenie strony podmiotowej oderwać świadomość niebezpieczeństwa katastrofy od świadomości niewykonania obowiązków zapewniających bezpieczeństwo ruchu (5 IV 1966 r. — II KR 22/66).

Art. 215. Tylko takie nieprawidłowości jednego uczestnika ruchu drogowego, które dla drugiego uczestnika, mimo przestrzegania przezeń zasad ruchu, stanowią dla niego obiektywne zaskoczenie, to znaczy, że mimo dołożenia wszelkiej staranności nie mógł ich i nie powinien był spostrzec lub przewidzieć, zwalniają tego drugiego uczestnika od winy w razie powstania wypadku (7 VII 1966 r. — Rv 505/66).

Art. 226. Przestępstwo przewidziane w dyspozycji art. 226 k.k. wywodzi się ze związku pomiędzy szczególnym stanem psychicznym kobiety rodzącej a zabójstwem dziecka. Związek taki może powstać nawet przy powziętym uprzednio zamiarze zabójstwa. Zamiar ten, pozostający w wewnętrznej sferze myśli, może po przyjściu na świat dziecka ulec zupełnej zmianie, a może też być zrealizowany wcale nie dlatego, że został uprzednio powzięty, ale właśnie pod wpływem przeżyć psychicznych kobiety rodzącej i wytrącenia jej z równowagi psychicznej przez akt porodu. Dlatego w każdym wypadku dzieciobójstwa należy badać i rozważać, czy przestępstwo nie zostało dokonane w okresie porodu pod wpływem jego przebiegu (13 XII 1966 r. — II KR 372/65).

Art. 269. Przepis art. 269 k.k. może mieć zastosowanie wówczas, gdy sprawca, zajmując się na podstawie przepisu prawnego lub umowy sprawami majątkowymi innej osoby, działa na jej szkodę, przy czym na podstawie ustawowego lub umownego upoważnienia sprawca ma obowiązek troszczyć się o cudzy interes majątkowy z prawem samodzielnego działania, a nie z obowiązkiem sprawowania ściśle określonej w umowie agencji funkcji, polegającej na przyjmowaniu składek oszczędnościowych i wpisywaniu ich w książeczkach oszczędnościowych pracowników spółdzielni i dokonywaniu odpowiednich wypłat. Sprawca przestępstwa z art. 269 k.k. odpowiada za nadużycie zaufania, będące istotą przewidzianego w tym przepisie czynu. Z chwilą dokonania przywłaszczenia w stosunku do mienia mocodawcy, tj. do PKO, agent odpowiada za przywłaszczenie, gdyż tego rodzaju działanie agenta nie wiąże się z udzielonym mu pełnomocnictwem i nie może być uważane za nadużycie zaufania, o którym mowa w art. 269 k.k. (4 IV 1966 r. — IV KR 28/66).

Kodeks karny Wojska Polskiego

Art. 45. O wymierzeniu oficerowi kary degradacji powinna decydować przede wszystkim ocena charakteru czynu przestępnego i ustalenie, że dyskwalifikuje on sprawcę przestępstwa jako oficera. Nie chodzi tu jednak tylko o niemożliwość dalszego wykorzystania oficera w służbie zawodowej, lecz o konieczność eliminacji skazanego nawet z listy oficerów rezerwy (7 sędziów 19 IV 1966 r. — RNw 24/65).

Art. 49. Mając do wyboru z jednej strony karę grzywny, a z drugiej karę krótkoterminowego pozbawienia wolności, sąd powinien stosować tę ostatnią karę tylko wówczas, jeżeli istnieją okoliczności obciążające, a nie ma żadnych okoliczności łagodzących, lub jeżeli okoliczności łagodzące stoją w oczywistej dysproporcji do wagi czynu oskarżonego (18 V 1966 r. — Rw 360/66).

Art. 111. Dla bytu przestępstwa z art. 111 § 1 k.k. W.P. wystarczy, jeżeli sprawca przewiduje możliwość zupełnego lub chociażby częściowego uchylenia się od służby wojskowej przez spowodowanie u siebie uszkodzenia ciała i na to się godzi (9 V 1966 r. — Rw 350/66).

Mały kodeks karny

Art. 14 § 2. Przewidziane w przepisie art. 14 § 2 m.k.k. przestępstwo polegające między innymi na „zakładaniu” związku, o którym mowa w § 1 wymienionego artykułu, może być popełnione w jego podstawowej zjawiskowej postaci, tj. w formie dokonania (przez rzeczywiste założenie związku), jak i w szczególnych postaciach zjawiskowych: usiłowania, współsprawstwa, podżegania, pomocnictwa. Karalności czynności przygotowawczych do zakładania związku ustawa nie przewiduje (7 sędziów 12 VIII 1966 r. — VI KZP 18/66).

Kodeks postępowania karnego

Art. 94. Zeznania świadka, mającego prawo odmowy zeznań na podstawie art. 94 k.p.k., nie mogą być odczytane na przewodzie sądowym pierwszej instancji w przypadku, gdy świadek taki na rozprawę się nie stawił z powodu przemijającej przeszkody w postaci grypy. Nie można bowiem suponować, że świadek ten nie skorzysta z uprawnień wynikających z przepisów art. 94 i 95 k.p.k. tylko na tej podstawie, że poprzednio nie skorzystał z prawa odmowy zeznań. Skoro więc od oświadczenia takiego świadka zależy możliwość skorzystania z jego zeznania jako dowodu, to nie można obejść jego prawa od odmowy zeznań wynikającego jasno z przepisów art. 94 i 95 k.p.k. przy pomocy przepisu art. 299 k.p.k. (15 VI 1966 r. — III KR 63/66).

Art. 331¹. Zasądzenie odszkodowania pieniężnego na podstawie art. 331¹ § 1 k.p.k. następuje jedynie wtedy, gdy w sprawie nie zostało wytoczone powództwo adhezyjne. W razie wytoczenia takiego powództwa, z art. 331¹ § 1 k.p.k. płynie jedynie ograniczenie dopuszczalności pozostawienia na podstawie art. 332 k.p.k. powództwa cywilnego bez rozpoznania, z uwagi na niezbranie w postępowaniu karnym dowodów wystarczających do rozstrzygnięcia dochodzonych w nim roszczeń cywilnych. Ograniczenie to dotyczy tej części roszczeń, których zasądzenie powinno nastąpić z urzędu na podstawie art. 331¹ § 1 k.p.k. (10 XI 1965 r. — II KR 257/65).

Art. 363. Dopuszczalna jest rewizja powoda cywilnego, domagająca się zmiany kwalifikacji prawnej czynu oskarżonego przez uchylenie orzeczenia o zastosowaniu art. 21 § 2 k.k. i ustalenia, że oskarżony nie działał w obronie koniecznej (18 VI 1966 r. — VI KZP 4/66).

Art. 448. Skazany ponosi zasądzone od niego koszty postępowania bądź sam, bądź solidarnie z innymi skazanymi, w zależności od tego, czy za nie odpowiada sam, czy wspólnie z innymi oskarżonymi.

Przez określenie „koszty, za które odpowiada”, rozumieć należy koszty wymienione w art. 448 k.p.k., które powstały w związku z postępowaniem przeciwko określonemu skazanemu, które zostały spowodowane przez niego, chociażby bez jego zawinienia. Dotyczy to zatem także kosztów rozprawy odroczonej z powodu niestawiennictwa oskarżonego, zawiadomionego o jej terminie, nawet w przypadku gdy było ono usprawiedliwione (9 VII 1966 r. — I KZ 64/66).

Art. 515. Do trybu zaskarżania postanowień, wydawanych na podstawie art. 515 k.p.k., stosuje się ogólne zasady dotyczące trybu zaskarżania postanowień (art. 353 i nast. k.p.k., art. 208, 209 k.p.k.). Nie ma więc podstawy prawnej do stosowania do zaskarżania postanowień wydawanych na podstawie art. 515 k.p.k. trybu przewidzianego dla postępowania między instancyjnego, przewidzianego w szczególności w art. 337 i art. 211 k.p.k., a dotyczącego wyłącznie trybu zaskarżania wyroków (11 II 1966 r. — II KZ 9/66).

Kodeks wojskowego postępowania karnego

Art. 188 § 1. Sąd pierwszej instancji, znajdując w aktach sprawy dowody uzasadniające postawienie oskarżonemu zarzutu popełnienia przestępstwa zagrożonego surowszą sankcją karną niż zawarta w przepisie wskazanym w akcie oskarżenia, ma nie tylko prawo, lecz i obowiązek przed wyznaczeniem rozprawy podjąć postanowienie o zwrocie akt prokuratorowi, celem poprawienia kwalifikacji prawnej zarzuconego oskarżonemu czynu na surowszą (13 IV 1966 r. — Z 2/66).

Art. 236 § 2. Skoro w toku rozprawy ujawni się nowe przestępstwo popełnione przez inną osobę aniżeli oskarżony, a przestępstwo to ma związek z rozpoznawaną sprawą i jest celowe łączne ich rozpoznanie, to sąd nie może inaczej postąpić jak tylko odroczyć rozprawę i zwrócić akta prokuratorowi do uzupełnienia śledztwa. Kwestia jednak, czy należy pociągnąć tę nową osobę do odpowiedzialności karnej, należy do zakresu decyzji prokuratora (3 VI 1966 r. — Z 11/64).

Ustawa z dnia 18 VI 1959 r. o odpowiedzialności karnej za przestępstwa przeciw własności społecznej (Dz. U. nr 36, poz. 228).

Art. 6 lit. a). Podjęcie z Państwowego Zakładu Ubezpieczeń odszkodowania za szkody w budynkach będących własnością indywidualną tylko wtedy stanowi zagarnięcie mienia społecznego, gdy osoba uprawniona do otrzymania odszkodowania z góry postanowiła zużyć podjęte odszkodowanie na cele nie związane z odbudową zniszczonego albo budową czy remontem innego budynku (18 VI 1966 r. — VI KZP 6/66).

Ustawa z dnia 10 XII 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu (Dz. U. nr 69, poz. 434)

Art. 15. Przymusowe leczenie nałogowego alkoholika, choćby dotkniętego psychozą alkoholową, nie może być orzeczone w trybie karnym, jeżeli nie są spełnione oba warunki przewidziane w art. 79 k.k. W takich przypadkach leczenie może być przeprowadzone w trybie określonym w art. 15 ustawy z dnia 10 XII 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu (11 II 1966 r. — V KRN 72/66).

Ustawa z dnia 2 XII 1960 r. o sprawach z oskarżenia prywatnego (Dz. U. nr 54, poz. 308).

Art. 13. Przewidziany w art. 13 ustawy z dnia 2 XII 1960 r. o sprawach z oskarżenia prywatnego (Dz.U. nr 54, poz. 308) termin 6 miesięcy do wszczęcia postępowania karnego nie ma zastosowania w przypadku, gdy wniosek o ściganie zniesławionego urzędnika złożyła jego władza przełożona przed upływem tego terminu (7 sędziów 15 VII 1966 r. — V KZP 13/66).

Art. 13. W przypadku gdy postępowanie karne, wszczęte z czyjejkolwiek inicjatywy, toczy się początkowo w trybie publiczno-skargowym, skutki prawne stwierdzenia, że dany czyn stanowi przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego, następują dla pokrzywdzonego od chwili otrzymania przez niego wiadomości o tym wyniku przeprowadzonego postępowania.

Po umorzeniu postępowania przygotowawczego toczącego się z urzędu i przekazaniu akt sądowi wobec istniejących w czynie znamion przestępstwa ściganego z oskarżenia prywatnego złożenie zryczałtowanej równowartości kosztów postę-

powania, choćby nie dokonane osobiście przez pokrzywdzonego, wystarcza do prowadzenia postępowania, jeżeli pokrzywdzony wziął udział w rozprawie głównej i domagał się ukarania sprawcy czynu, którego opis znalazł się przedtem w postanowieniu o przedstawieniu zarzutów, w protokole zaznajomienia podejrzanego z materiałami postępowania przygotowawczego lub w akcie oskarżenia sporządzonym przez prowadzącego dochodzenie (1 VII 1966 r. — VI KZP 2/66).

Dekret z dnia 20 VII 1964 r. o amnestii (Dz. U. nr 27, poz. 174)

Art. 3. Stosownie do art. 3 ust. 2 dekretu o amnestii z dnia 20 VII 1964 r. uważa się za niebyłe i podlegające usunięciu z rejestru karnego tylko skazania na kary pozbawienia wolności w rozmiarze do 6 miesięcy albo na samoistną karę grzywny w rozmiarze do 5000 zł w razie ich darowania, nie można więc uznać za niebyłe skazań na kary pozbawienia wolności w rozmiarze do 6 miesięcy, jeśli obok tej kary wymierzono karę grzywny w rozmiarze do 1000 zł, nawet w przypadku darowania tych kar na podstawie amnestii, chyba że skazania te podlegałyby abolicji z mocy art. 1 i 2 cytowanego dekretu o amnestii,

W stosunku do sprawcy czynu popełnionego po wejściu w życie dekretu z dnia 20 VII 1964 r. o amnestii nie można w żadnym zakresie, a więc również dla celów wymiaru kary czy kwalifikacji prawnej czynu, brać pod uwagę uprzedniego skazania, jeśli skazanie to podlega abolicji, to jest jeśli stosownie do art. 2 lub art. 3 ust. 2 cytowanego dekretu o amnestii skazanie to z mocy prawa uważa się za niebyłe.

Natomiast po wejściu w życie cytowanego dekretu o amnestii przy rozpoznaniu spraw dotyczących oskarżonych, którzy stoją pod zarzutem dokonania przestępstwa w czasie przed wejściem w życie dekretu o amnestii, jednak po uprzednim prawomocnym skazaniu na kary podlegające darowaniu na podstawie amnestii, orzeczenie powinno uwzględniać uprzednią karalność oskarżonego. Trzeba bowiem mieć na względzie, że poza wyjątkiem przewidzianym w art. 2 k.k., ocena prawna czynu przestępnego następuje zawsze na podstawie stanu prawnego obowiązującego w czasie popełnienia przestępstwa. (5 V 1966 r. — V KRN 159/66).

Zebrał
Stefan Kalinowski

ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO W SPRAWACH ZE STOSUNKU PRACY I O ZAOPATRZENIE EMERYTALNE

Dekret z 25 VI 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r. nr 23, poz. 97, i z 1965 r., nr 14, poz. 98)

Art. 13 i 19. W przypadku zgłoszenia przez rencistę wniosku o przyznanie mu renty inwalidzkiej z powodu wypadku w zatrudnieniu lub choroby zawodowej i uznania go przez komisję lekarską za zdolnego do wykonywania dotychczasowego zatrudnienia, wynik badania lekarskiego nie daje ze względu na przepis § 10 rozporządzenia ministra pracy i opieki społecznej z dnia 27 XI 1958 r. (Dz. U. nr 73, poz. 368) podstawy do wstrzymania wypłaty renty inwalidzkiej pobieranej przez tego rencistę z tytułu innych przyczyn, jeżeli rencista ten ukończył 60 lat (wyrok z 11 XII 1965 r. — III PU 20/65).

Art. 13. Przewidziane w § 12 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 X 1958 r. w sprawie ustroju i zakresu działania komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia (Dz. U. nr 63, poz. 319) prawo prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych do przekazywania orzeczeń obwodowych i wojewódzkich komisji lekar-

skich do ponownego rozpoznania tym samym lub innym komisjom lekarskim, jako wynikające z zwierzchniego nadzoru nad działalnością tych komisji (§ 11), nie jest ograniczone przepisem § 10 rozporządzenia ministra pracy i opieki społecznej z dnia 27 XI 1958 r. w sprawie orzekania o inwalidztwie (Dz. U. nr 73, poz. 386), (uchwała z 18 X 1965 r. — III PO. 35/65).

Art. 45 ust. 1 pkt 2. Członek rodziny pracownika, który pobierał po tym pracowniku rentę rodzinną z powodu inwalidztwa i prawo do tej renty utracił wskutek ustania inwalidztwa, odzyskuje prawo do renty rodzinnej, jeżeli stanie się inwalidą przed upływem dwóch lat od ustania poprzedniego prawa do renty, chociażby ponowne inwalidztwo powstało po upływie pięciu lat od śmierci współmałżonka (uchwała z 18 V 1966 r. — III UZP — 2/66).

Dekret z 19 I 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r., nr 55, poz. 273)

Art. 5 i 42. Rencista, któremu Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał na podstawie przepisów obowiązujących do dnia 11 VII 1954 r. rentę wypadkową z tytułu wypadku na kolei doznanego w czasie pracy kontraktowej, a od dnia 1 VII 1958 r. rentę inwalidzką przewidzianą w przepisach przejściowych dekretu o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym, nie ma prawa do kolejowej renty inwalidzkiej w związku z tym wypadkiem, chociażby po przyznaniu renty był nadal zatrudniony na kolei (wyrok z 17 V 1966 r. — III URN 9/66).

Zebrał

Tadeusz Wasylecki

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Dekret z 25 VI 1954 r. o poioszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. nr 23, poz. 97 i z 1965 r., nr 14, poz. 98).

Art. 4. Wartownik nocny (stróż gromadzki), który pełni warty przeciwpożarowe, wykonując własny i innych osób obowiązek, nie jest pracownikiem w rozumieniu dekretu o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym, chociażby był opłacany przez te osoby. Jeżeli jednak organ rentowy pobierał za takiego wartownika przez szereg lat składki ubezpieczeniowe, stosując niewłaściwą interpretację przepisów, to zmiana interpretacji — chociażby na prawidłową — nie może pozbawiać tego wartownika prawa do świadczeń emerytalnych z tytułu okresu ubezpieczenia (wyrok z 3 I 1966 r. — II TR 1698/65).

Art. 9. Pracownikom wykonującym zatrudnienia określone w art. 9 dekretu uznaje się te zatrudnienia przy wymiarze świadczeń emerytalnych za zatrudnienia I kategorii tylko w okresach, w których pracownicy ci faktycznie te zatrudnienia wykonywali. Przepisy regulujące uprawnienia pracowników oddelegowanych do rad zakładowych dotyczą bowiem zakresu ich praw w dziedzinie stosunków pracy, a nie uprawnień emerytalnych, które są regulowane specjalnymi przepisami (wyrok z 25 I 1966 r. — II TR 1053/65).

Art. 10 a) Nagrody wypłacane pracownikom na zasadach zarządzenia nr 119 ministra górnictwa i energetyki z dnia 19 X 1961 r. i wydanego na podstawie tego zarządzenia regulaminu uwzględnia się przy ustalaniu podstawy wymiaru renty (wyrok z 29 I 1966 r. — I TR 1596/65).

b) Wynagrodzenie przysługujące położnej zatrudnionej w szpitalu na oddziale położniczym za wykonywanie zbioru krwi łożyskowej i pozałożyskowej uwzględnia się przy ustalaniu podstawy wymiaru renty, albowiem praca przy zbieraniu tej

krwi zawiera elementy pracy wykonywanej na podstawie umowy o pracę, co wynika z instrukcji nr 31/63 ministra zdrowia i opieki społecznej z dnia 14 VI 1965 r. ogłoszonej w Dzienniku Urzędowym nr 12 z 1963 r. (wyrok z dnia 20 I 1966 r. — I TR 553/65).

c) Kwot, wypłacanych pracownikowi na podstawie pisma okólnego nr 102 Prezesa Rady Ministrów przez okres 3 miesięcy aresztowania, nie uwzględnia się przy ustalaniu podstawy wymiaru renty, albowiem pracownik w tym czasie nie wykonywał pracy i kwoty te nie mają cech zarobku w rozumieniu § 7 rozporządzenia ministra pracy i opieki społecznej z dnia 22 XI 1955 r. w sprawie obliczania podstawy wymiaru renty (Dz. U. nr 59, poz. 280 w brzmieniu obowiązującym) i są świadczeniem *sui generis* (wyrok z 29 XII 1965 r. — I TR 1584/65).

Art. 11. W myśl art. 11 ust. 4 pkt 4 dekretu okres zatrudnienia uważa się za nieprzerwany również w tym przypadku, gdy pracownik zmienił zakład pracy z powodu redukcji etatów i przerwa w zatrudnieniu nie przekraczała 3 miesięcy. Przepisem tym nie są objęte takie stany faktyczne, w których zmiana zakładu pracy nastąpiła z powodu jego organizacji nie połączonej z redukcją etatów (wyrok z 11 II 1966 r. — III TR 1696/65).

Art. 13. a). Zadaniem sądu jest wykrycie prawdy materialnej i lekarz biegły sądowy obowiązany jest do stwierdzenia daty lub czasu powstania inwalidztwa u osoby badanej na podstawie zebranego i ewentualnie zgodnie z jego życzeniem uzupełnionego materiału lekarskiego. Niedopuszczalne jest zatem formułowanie przez sąd pytań dla biegłego w sposób, który sugeruje w pewnym stopniu odpowiedź. Do takich pytań sugerujących należy pytanie, czy inwalidztwo powstało przed określonym dniem lub rokiem. Właściwe pytanie powinno brzmieć: kiedy inwalidztwo powstało (wyrok z 11 VI 1965 r. — III TR 2124/64).

b) Biegli sądowi (KIZ), którzy w opinii swej odmiennie oceniają stan zdrowia badanego aniżeli KIZ lub inni biegli sądowi, powinni szczegółowo ustosunkować się do orzeczeń KIZ-u i innych biegłych, analizując opisy wyników badań lekarskich poprzednio przeprowadzonych i ewentualnie znajdujące się materiały badań dodatkowych; biegli powinni porównać je z wynikami własnych badań i swą odmienną opinię należycie i przekonująco uzasadnić, podając dlaczego dochodzą do odmiennych wniosków i ocen aniżeli KIZ-y lub inni biegli i ewentualnie, na jakich wynikach badań dodatkowych lub specjalnych stanowisko swe opierają (art. 275 prawa o sądach ubezpieczeń społecznych). Sąd przeprowadza bowiem kontrolę zasadności zaskarżonej decyzji, a tym samym i orzeczeń KIZ-u, kontrolę zaś tych orzeczeń sąd przeprowadza stosownie do art. 270 wymienionego prawa na podstawie opinii biegłych sądowych. Samo zatem stwierdzenie przez biegłych sądowych pewnych schorzeń i podanie tylko oceny własnej nie może być wystarczające (wyrok z 1 IV 1966 r. — III TR 386/66).

Art. 17 ust. 3 i art. 74. a) Nienadesłanie przez rencistę w terminie ankiety kontrolnej dla stwierdzenia dalszego istnienia uprawnień do renty upoważnia wprawdzie organ rentowy do wstrzymania renty, lecz wstrzymanie renty powinno nastąpić zgodnie z ust. 3 art. 17 dekretu o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym przez wydanie formalnej decyzji zawierającej faktyczne i prawne uzasadnienie, a także pouczenie o przysługującym środku prawnym (wyrok z 3 III 1966 r. I TR 2035/65). •

b) Organowi rentowemu przysługuje wprawdzie prawo bezwzględnie wstrzymanie wypłaty renty, jeżeli rencista nie przedłoży w postępowaniu kontrolnym żądanych dowodów stwierdzających dalsze istnienie jego prawa do świadczeń, jednakże — w przypadku odmowy rencisty poddania się obserwacji szpitalnej zarządzanej przez komisję lekarską (KIZ) na podstawie § 10 ust. 2 rozporządzenia ministra pracy i opieki społecznej oraz ministra zdrowia z dnia 27 XI 1958 r.

(Dz. U. nr 73, poz 367) — organ rentowy powinien przed wstrzymaniem wypłaty renty uprzedzić rencistę o skutkach odmowy przeprowadzenia takiego dowodu (wyrok z 25 III 1966 r. — III TR 69/66).

Art. 51. Wszystkim członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna. Rentę tę wypłaca się do rąk pozostałemu przy życiu małżonkowi także dla pełnoletniego dziecka, jeżeli nie zażąda ono wypłaty części tej renty do swoich rąk § 38 rozporządzenia ministra pracy i opieki społecznej z dnia 24 XI 1959 r. w sprawie postępowania przy ustalaniu prawa do świadczeń i zasad wypłaty świadczeń, Dz. U. nr 65, poz. 393 i § 1 pkt 3 rozporządzenia ministra pracy i opieki społecznej z dnia 24 XI 1956 r. w sprawie podziału renty rodzinnej między uprawnionych członków rodziny — Dz. U. nr 59, poz. 282) — wyrok z 13 I 1966 r. — I TR 1125/65.

Art. 58. Pracownik, któremu Centralna Komisja Kwalifikacyjna dla Pracowników Nauki przyznała tytuł samodzielnego pracownika nauki (docenta) i który jest zatrudniony na stanowisku naukowo-badawczym przez placówkę naukową (muzeum) uprawnioną do zatrudnienia pracowników naukowych na takich stanowiskach (kustosza), jest uprawniony do dodatku do renty, przewidzianego w art. 58 dekretu o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym dla pracowników nauki. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 III 1952 r. w sprawie zatrudnienia pracowników nauki w niektórych muzeach (Dz. U. nr 17) wymienia muzea, które są upoważnione do zatrudnienia pracowników nauki (wyrok z 23 XI 1965 r. — IV TR 2245/65).

Ustawa z dnia 28 V 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r. nr 23, poz. 99).

Art. 2. W przypadku gdy górnik w warunkach istniejących w 1945 r. został zwolniony z pracy górniczej na własne żądanie, wykonując zarządzenie partyjne, aby przejść do służby w Milicji Obywatelskiej, zarządzenie takie należy za „inne zarządzenie” w rozumieniu art. 2 ust. 2 pkt 6 ustawy (wyrok z 1 III 1966 r. 1600/65).

Art. 12. Stwierdzenie u górnika inwalidztwa z powodu krzemio-gruźlicy stwarza w warunkach pracy górniczej w przodkach domniemanie, że górnik był zatrudniony na stanowiskach pracy zanieczyszczonych pyłem krzemowym, a więc narażających na chorobę zawodową (wyrok z 18 XI 1965 r. — I TR 84/65).

Art. 18 ust. 3. Organ rentowy wypłacając górnicy rentę wdowią powinien z urzędu przyznać przewidzianą w art. 18 ust. 3 ustawy podwyżkę renty wdowiej (15% podstawy wymiaru renty) z dniem ukończenia przez wdowę 55 roku życia i to w terminie określonym w § 32 rozporządzenia ministra pracy i opieki społecznej z dnia 24 XII 1959 r. w sprawie postępowania przy ustalaniu prawa do świadczeń i zasad wypłaty świadczeń (Dz. U. nr 65, poz. 393) w łączności z § 21 zarządzenia tegoż ministra z dnia 24 XI 1959 r. (M. P. nr 99, poz. 532). W razie niewydania takiej decyzji we właściwym terminie, wypłata renty następuje od terminu określonego w art. 73 ust. 2 dekretu o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym, tj. za cały okres, lecz nie dłuższy niż 3 lata wstecz od daty wydania z urzędu decyzji stwierdzającej prawo rencistki do podwyższenia renty albo od daty zgłoszenia wniosku o to świadczenie (wyrok z dnia 20 I 1966 r. — TR 1452/65).

Dekret z dnia 14 VIII 1954 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. nr 23, poz. 98 w brzmieniu obowiązującym)

Art. 30 i 52. Jednorazowa odprawa wypłacona na podstawie art. 47 dekretu z dnia 14 VIII 1954 r. żołnierzowi-inwalidzie o ogólnej utracie zdolności zarobkowej poniżej 45% powoduje utratę prawa do świadczeń pieniężnych nie tylko dla

żołnierza, lecz i dla członków rodzin w razie śmierci tego żołnierza (wyrok z 16 II 1966 r. — III TR 1558/65).

Ustawa z dnia 13 XII 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i nadterminowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 1963 r. nr 55, poz. 299)

Art. 11. Przepis art. 17 ustawy, jako wprowadzony nowelą z dnia 13 XI 1963 r. (Dz. U. nr 50, poz. 278) a dotyczący ograniczenia i zmniejszenia rent, stał się zgodnie z art 5 noweli integralną częścią tej ustawy od dnia 1 I 1964 r., tj. od dnia wejścia w życie zmian wprowadzonych nowelą. Przepis ten wszedł w życie z dniem 1 I 1964 r. również w stosunku do osób pobierających w tym dniu renty za usługę lat lub renty inwalidzkie, a więc obejmuje stosunki zarobkowe istniejące w dniu 1 I 1964 r. (a nie w dniu 1 I 1958 r.), z tym jedynie zastrzeżeniem, że zgodnie z art. 2 ust. 2 i 3 noweli przepis art. 17 „stosuje się” do tych osób po upływie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie noweli, czyli że w stosunku do tych osób ograniczenie i zmniejszenie renty przewidziane w art. 17 ustawy następuje od dnia 1 VII 1964 r. (wyrok z dnia 10 XII 1965 r. — II TR 622/65).

Zebrał

Tadeusz Wasylecki

ORZECZNICTWO GŁÓWNEJ KOMISJI ARBITRAŻOWEJ

Kodeks cywilny z 23 V 1964 r. (Dz. U. nr 16, poz. 93)

Art. 386. W myśl obowiązującej jednostki gospodarki uspołecznionej zasady współdziałania w interesie gospodarki narodowej dostawca powinien tak przygotować się do realizacji dostaw, co do których zastrzeżone zostały terminy kwartalne wykonania, aby dostawy te mogły przebiegać rytmicznie w ciągu całego kwartału, a to celem uniknięcia niekorzystnych dla obrotu spiętrzeń dostaw i umożliwienia równomiernego zaopatrzenia rynku (3 I 1966 r. — BO — 13043/65).

Kodeks zobowiązań z 27 X 1933 r. (Dz. U. nr 82, poz. 598 wraz ze zmianami)

Art. 128 § 1 i art. 133 § 1. Stawki taryfy towarowej transportu samochodowego i spedycji są wiążące dla stron, a więc także w przypadku gdy taryfa ta dopuszcza ryczałtowe rozliczenie za usługi transportowe, ryczałt ten musi być oparty na stawkach taryfowych. Bezskuteczne jest zatem postanowienie umowne ustalające ryczałt wygórowany, nie oparty na stawkach taryfowych. (19 X 1965 r. — BO-10297/65).

Art. 134, 145, 146. Zasądzenie na rzecz poszkodowanej jednostki gospodarki uspołecznionej przez sąd powszechny odszkodowania od sprawcy szkody nie wyklucza zasądzenia tego odszkodowania przez komisję arbitrażową od pracodawcy sprawcy szkody (14 VII 1965 r. — 1-7522/65).

Art. 254. Bank, w którym na wniosek jednostki gospodarki uspołecznionej (jako wierzyciela) komornik dokonał zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego organizacji spółdzielczej pozostającej w stanie likwidacji i będącej równocześnie dłużnikiem banku, może odmówić wypłaty zajętych kwot do chwili pokrycia swoich wierzytelności.

Z motywów uzasadnienia:

... Jak wynika z załączonego do akt sprawy wyciągu z rejestru spółdzielni, na skutek uchwał walnych zgromadzeń Spółdzielczego Zrzeszenia Rolniczego W. z 31 III 1962 r. i 16 IV 1962 r. wpisano pod datą 2 VIII 1962 r. zarządzenie likwidacji tego Zrzeszenia. Jak wynika z odpisu pisma współuczestniczącego w sprawie Banjku Rolnego z 24 IV 1962 r., w związku z zarządzoną likwidacją

Bank wezwał Spółdzielcze Zrzeszenie do natychmiastowej zapłaty wszystkich kredytów bankowych wynoszących ponad 600 000 zł. Jak wynika dalej z pisma prezesa Narodowego Banku Polskiego z 7 VI 1962 r., Narodowy Bank Polski pełni zastępczo funkcję obsługi bankowej Banku Rolnego w miejscowościach, w których nie istnieją oddziały operatywne Banku Rolnego, z czego wniosek, że właściwym dysponentem konta Zrzeszenia w Narodowym Banku Polskim jest Bank Rolny, który też pismem z 20 XII 1962 r. zakazał Oddziałowi NBP w T. honorowania dokonanego w dniu 15 XII 1962 r. zajęcia.

W myśl art. 20 prawa bankowego Bankowi Rolnemu przysługiwało prawo potrącenia ze swego długu wierzytelności do Spółdzielczego Zrzeszenia, nawet niepłatnych, z chwilą postawienia tego Zrzeszenia w stan likwidacji. Fakt, że w chwili postawienia Zrzeszenia Spółdzielczego w stan likwidacji Bankowi przysługiwała wierzytelność przewyższająca wysokość sum, jakie istniały na koncie zarówno w dniu ogłoszenia likwidacji, jak i w dniu, w którym dokonane zostało zajęcie wierzytelności na rzecz strony powodowej (15 XII 1962 r.), jest niesporny. W tym stanie rzeczy Bankowi Rolnemu w myśl art. 254 k.z. i art. 20 prawa bankowego służyło i służy prawo do potrącenia, które skutkuje umorzeniem długu na równi z zapłatą, tak że w chwili dokonania zajęcia przez komornika (15 XII 1962 r.) na rzecz strony powodowej zajęcie to nie mogło być skuteczne, gdyż sumy z konta pobrane zostały i są pobierane przez Bank na zaspokojenie swych wierzytelności do czasu całkowitego zaspokojenia tych wierzytelności, które dotąd w całości nie nastąpiło... (12 II 1965 r. — 1-12248/64).

Rozporządzenie Rady Ministrów z 3 V 1960 r. w sprawie organizacji państwowych komisji arbitrażowych i trybu postępowania arbitrażowego (Dz. U. nr 26, poz. 148)

§ 22. Bieg terminu prekluzyjnego dla dochodzenia kar umownych za zwłokę w wykonaniu dostawy rozpoczyna się z upływem terminu, w którym dostawa miała być wykonana. Na ten bieg terminu nie ma wpływu ani wyznaczenie dostawcy dodatkowego terminu na wykonanie dostawy, ani fakt dobrowolnej zapłaty przez dostawcę kary umownej za część okresu zwłoki.

Z motywów uzasadnienia:

... W związku z wywodami rewizji stwierdzić należy, że początek biegu terminu prekluzyjnego dla dochodzenia przez powoda kar umownych nie uległ przesunięciu ani w wyniku wyznaczenia pozwanemu dostawcy — po upływie terminu dostawy ustalonego w umowie — dodatkowego terminu dostawy do 30 VI 1963 r., ani też w konsekwencji zobowiązania się pozwanego do wykonania dostawy do dnia 17 I 1964 r. Żaden z tych faktów nie stanowił bowiem zmiany umowy stron w zakresie terminu jej wykonania ze skutkami w postaci zwolnienia pozwanego dostawcy od obowiązku zapłaty kar za zwłokę w stosunku do terminu ustalonego w tej umowie, co byłoby niedopuszczalne, skoro zwolnienie kontrahenta od zapłaty chociażby tylko części należnej od niego kary umownej nie leży w sferze dyspozycji stron (v. § 94 ogólnych warunków dostaw w obrocie krajowym; v. także orzeczenia GKA opublikowane we wkładce do nr 1/175 Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego, poz. 281). ... (8 II 1965 r. — BO-12814/64).

§ 77. Dostawca wysyłający kolejną towar narażony na zamarznięcie w niskiej temperaturze obowiązany jest należycie zabezpieczyć ten towar na czas przewozu, licząc się z możliwością mrozów w sezonie zimowym, a przy wysyłce za granicę także biorąc pod uwagę ewentualność przedłużenia się okresu transportu (9 VIII 1965 r. — BO-7722/65).

§92 ust. 1 i 94 ust. 1. Zarządzenie prezesa komisji arbitrażowej wstrzymujące

wykonanie orzeczenia wywołuje zamierzony skutek tylko wtedy, gdy orzeczenie zostało jeszcze wykonane i gdy dłużnik przedłożył bankowi wypisy powyższego zarządzenia prezesa przed realizacją orzeczenia. Brak zatem podstaw do przyjęcia, że samo wydanie zarządzenia prezesa wstrzymującego wykonanie orzeczenia sprawia, iż świadczenie otrzymane przez wierzyciela w wyniku uprzedniej realizacji przez bank wykonanego, lecz nieprawomocnego orzeczenia, staje się świadczeniem nienależnym i jako takie podlega zwrotowi. Podstawa bowiem świadczenia na rzecz wierzyciela w oparciu o orzeczenie zrealizowane przez bank, któremu aie zostało we właściwym czasie przedłożone zarządzenie prezesa komisji arbitrażowej wstrzymujące wykonanie orzeczenia, odpada dopiero z chwilą prawomocnej zmiany tego orzeczenia (27 IX 1965 r. — BO-9349/65).

Rozporządzenie Rady Ministrów z 31 I 1964 r. w sprawie wyłączenia z właściwości państwowych komisji arbitrażowych sporów z przewozu w komunikacji międzynarodowej (Dz. U. nr 4, poz. 24)

1. Państwowe komisje arbitrażowe wyłącznie są uprawnione do rozpoznawania sporów związanych z przewozem w komunikacji międzynarodowej między kontrahentami umowy przewozu, gdy:

a) przesyłka kolejowa z zagranicy adresowana była do stacji granicznej, gdzie została przeładowana i ekspediowana do odbiorcy krajowego za krajowym listem przewozowym,

b) przewóz dokonywany był przez polskie statki handlowe za konosamentem, o którym mowa w art. 120—128 kodeksu morskiego,

c) przesyłka kolejowa nadana w kraju za międzynarodowym listem przewozowym nie opuściła granic kraju i na skutek dodatkowego zlecenia została skierowana do stacji krajowej innej niż stacja nadana.

2. W sporach związanych z przewozem w komunikacji międzynarodowej, w których poza przewoźnikiem uczestniczą również inne jednostki, państwowe komisje arbitrażowe uprawnione są wyłącznie do rozstrzygnięcia sporu pomiędzy tymi innymi jednostkami, chyba że pomiędzy przewoźnikiem a tymi jednostkami zachodzi współuczestnictwo konieczne, powodujące właściwość sądu powszechnego.

W sporach rozpoznawanych przez komisje arbitrażowe nie wzywa się do współuczestnictwa przewoźnika, który dokonał przewozu w komunikacji międzynarodowej za bezpośrednim dokumentem przewozowym (uchwała nr 1/66 Kolegium Arbitrażu z 26 III 1966 r. — ORZ-VIII-2/65).

Zarządzenie przewodniczącego Komisji Planowania przy Radzie Ministrów z 2 IV 1963 r. w sprawie przydziałów, rozdzielników i uzgodnień dostaw oraz ogólnych warunków dostaw w obrocie krajowym pomiędzy jednostkami gospodarki społecznej (M. P. nr 34, poz. 172).

§ 23. Dostawca ponosi odpowiedzialność za dostarczenie wyrobów nie odpowiadających umowie zastrzeżonym wymogom zawartym w dokumentacji technicznej, choćby nawet obowiązująca norma nie zawierała takich wymogów.

Z motywów uzasadnienia:

... Jak to już podkreślono w orzecznictwie arbitrażowym (patrz orzeczenie GKA z 14 II 1963 r. opublikowane w Przeglądzie Ustawodawstwa Gospodarczego — wkładka do nr 11/185 z 1963 r., poz. 332), w razie dostarczenia wyrobu dotkniętego wadą, uniemożliwiającą normalne korzystanie z niego, producent nie może eskulpować się od odpowiedzialności z tytułu rękojmi wyłącznie tym, że tworzywo, z którego wyrób został wykonany, zgodne było z normą państwową lub branżową i że proces produkcji był zgodny z tą normą. Na jakość produktu ma bowiem wpływ całokształt czynników istniejących w toku produkcji... (5 I 1965 r. — I-11159/64).

§ 24 ust. 1 pkt 2. Nie stanowi wady przedmiotu dostawy niewłaściwe wypełnienie przez dostawcę kart gwarancyjnych (mylnie podana data dostawy) przy jednoczesnym dostarczeniu przez tego dostawcę zgodnie z umową pewnej ilości kart gwarancyjnych in blanco, które odbiorca mógł w myśl umowy użyć po ich właściwym wypełnieniu w zamian kart gwarancyjnych niewłaściwie wypełnionych przez dostawcę (30 VIII 1965 r. — BO-8833/65).

§ 31, 42 i 91 ust. 1, pkt 1, lit. b. Odbiorca nie ma prawa do kary umownej za zwłokę dostawcy w zadysponowaniu wadliwym towrem, jeżeli nie odstąpił od umowy ani nie zażądał wymiany towaru na wolny od wad, lecz przyjął ostatecznie towar po jego przeklasyfikowaniu i odpowiednim obniżeniu cen (23 VIII 1965 r. — BO-8101/65).

§ 42. Jeżeli dostawca zwleka z zadysponowaniem co do postawionego mu przez odbiorcę do dyspozycji takiego towaru, którego wady dają się usunąć, lecz co do którego zachodzi niemożność zużytkowania go po dłuższym okresie magazynowania, wówczas odbiorca ma obowiązek dla uniknięcia strat w gospodarce narodowej odesłać towar dostawcy.

Z motywów uzasadnienia:

... Materiał sprawy wskazuje, że ani powodowy dostawca nie wyraził gotowości usunięcia u pozwanego odbiorcy mankamentów w sposobie opakowania i oznakowania lodów, uniemożliwiających pozwanemu dalszy obrót tym towarem, ani też pozwany odbiorca nie zamierzał usunąć tych mankamentów we własnym zakresie.

W tych warunkach, jakkolwiek usunięcie w/w mankamentów było rzeczą powodowego dostawcy, to jednak bezterminowe przechowywanie towaru przez pozwanego odbiorcę w oczekiwaniu na dyspozycję powodowego dostawcy, z której nadesłaniem dostawca zwlekał, nie znajdowało uzasadnienia, gdyż pozwany odbiorca winien był sobie zdawać sprawę, że z uwagi na ograniczony czasokres „ważności” produktu, przedłużenie jego magazynowania może doprowadzić do sytuacji, w której użycie towaru zgodnie z przeznaczeniem stanie się w ogóle niemożliwe, w wyniku czego powstanie szkoda nie tylko dla powodowego dostawcy lodów, ale i dla gospodarki narodowej jako całości. W sytuacji zaś, gdy w grę wchodziło zapobieżenie powstaniu strat w mieniu państwowym, do którego strzeżenia każda jednostka gospodarki społecznej jest obowiązana (por. np. orzeczenia arb. opubl. w Orzecznictwie Arb. t. IV poz. 40 oraz t. VI poz. 13), skorzystanie z uprawnienia do odesłania powodowemu dostawcy objętych sporem lodów, przewidzianego w § 42 ust. 2 ogólnych warunków dostaw w obrocie krajowym, stało się — wbrew stanowisku rewizji — obowiązkiem pozwanego odbiorcy. Nie dopełnienie tego obowiązku rodziło odpowiedzialność majątkową, co słusznie przyjęła GKA w zaskarżonym rewizją orzeczeniu ... (15 II 1965 r. — BO-920/65).

§ 51. Jeżeli przedmiot dostawy ma być odebrany ze składu, to zawiadomienie przez dostawcę odbiorcy, którego dnia przedmiot ten powinien być odebrany (§ 51 ust. 1 ogólnych warunków dostaw w obrocie krajowym — M.P. z 1963 r. nr 34, poz. 172 i § 15 pkt 2 branżowych warunków dostaw produktów naftowych w obrocie krajowym — M.P. z 1963 r., nr 97, poz. 460), stanowi konieczną przesłankę powstania zwłoki w odbiorze towaru, co stanowi podstawę do obciążenia odbiorcy odszkodowaniem za tę zwłokę.

Z motywów uzasadnienia:

... W myśl § 51 ust. 1 ogólnych warunków dostaw w obrocie krajowym, jeżeli przedmiotu dostawy ma być wydany ze składu, dostawca prześle odbiorcy zawiadomienie, którego dnia przedmiot ma być odebrany. Zawiadomienie odbiorcy o przygotowaniu towaru do odbioru przewiduje także przepis § 15 pkt 2 branżo-

wych warunków dostaw produktów naftowych w obrocie krajowym, produkowanych przez przedsiębiorstwa podległe ministrowi przemysłu chemicznego oraz importowanych (M. P. z 1963 r. nr 97, poz. 460), zgodnie z którym, jeżeli przedmiot miał być odebrany z punktu sprzedaży hurtowej dostawcy, umowę należy uważać za wykonaną, gdy dostawca przygotował produkt do odbioru w wyznaczonym umową terminie i zawiadomił o tym odbiorcę na 7 dni wcześniej.

Skoro więc powyższe warunki dostaw przewidują przy wydaniu przedmiotu dostawy ze składu dostawcy wymóg zawiadomienia odbiorcy o przygotowaniu przedmiotu dostawy do odbioru, które uznać należy za zaofiarowanie odbiorcy przedmiotu dostawy, to dokonanie tego zawiadomienia stanowiło istotny warunek, od którego uzależnione było przyjęcie, że powód dopuścił się zwłoki w odbiorze towaru. Zgodnie bowiem z obowiązującym w umówionych okresach dostaw art. 231 k.z. określającym w jakich przypadkach wierzyciel dopuszcza się zwłoki, jednym z warunków powstania tej zwłoki jest uchylene się przez wierzyciela bez uzasadnionego powodu od przyjęcia świadczenia rzeczywiście mu zaofiarowanego ... (9 VIII 1965 r. — BO-7820/65).

Zarządzenie przewodniczącego Komisji Planowania przy Radzie Ministrów z 16 X 1959 r. w sprawie uzgodnień dostaw i ogólnych warunków dostaw związanych z obrotem z zagranicą pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej (M.P. nr 92, poz. 494, zm. M.P. z 1961 r. nr 84, poz. 350, zm. M.P. z 1963 r. nr 34, poz. 171)

§ 14, 17. 1. Sprzedawca, który udzielił nabywcy gwarancji, odpowiada za wady dostarczonego towaru importowanego ujawnione w okresie gwarancyjnym. Na sprzedawcy tym spoczywa ciężar dowodu, że uszkodzenie tworu nie powstało wskutek wad tkwiących w samym towarze, lecz nastąpiło z innych przyczyn, np. z powodu niewłaściwego wykonania transportu.

2. Gdy towar importowany dostarczony został w opakowaniu fabrycznym nie noszącym śladów uszkodzenia, wówczas odbierający towar nie ma obowiązku bezzwłocznego sprawdzenia jakości towaru (dokonania odbioru jakościowego), co łączyłoby się z naruszeniem opakowania fabrycznego towaru przeznaczanego do dalszego obrotu (16 IX 1965 r. — BO-7182/65).

Uchwała nr 46 Rady Ministrów z 7 III 1958 r. w sprawie organizacji rynku warzywno-owocarskiego (M.P. nr 17, poz. 108)

W przypadku gdy obowiązujące przepisy dają stronom (jednostkom gospodarki uspołecznionej) prawo umownego ustalania ceny sprzedażnej, wysokość tej ceny nie może być dowolna. Na obu stronach (dostawcy i odbiorcy) ciąży obowiązek prawidłowej kalkulacji ceny przy jej uzgadnianiu, przy czym strony powinny kierować się w tym względzie zasadami rozrachunku gospodarczego, które nie pozwalają na przyznawanie jednej ze stron nadmiernych korzyści ani na obciążanie drugiej strony nieuzasadnionymi gospodarczo świadczeniami. W szczególności gdy chodzi o cenę przy dostawie jabłek skupywanych przez dostawcę od producentów cena sprzedażna nie powinna znajdować się w dysproporcji z kwotą obejmującą: cenę skupu, wysokość ponoszonych przez dostawcę kosztów obrotu wraz z ryzykiem handlowym i ekonomicznie uzasadniony zysk (6 X 1965 r. — BO-6511/65).

Zarządzenie ministra budownictwa i przemysłu materiałów budowlanych z 14 IV 1958 r. w sprawie umów o roboty budowlano-montażowe, wykonywane przez przedsiębiorstwa państwowe (M.P. nr 32, poz. 186 i z 1960 r. nr 7, poz. 33).

§ 10. Okoliczność, że wykonawca robót nie otrzymał potrzebnej dokumentacji projektowo-kosztorysowej, nie może zwolnić tego wykonawcy od odpowiedzialności

za skutki niewłaściwego wykonania robót (3 I 1966 r. — BO-12914/65).

§ 33, 48. Wykonawca robót budowlano-montażowych nie ma prawa do zapłaty za materiały o charakterze typowym wmontowane pierwotnie do budowanego obiektu, lecz następnie zdemontowane bez ich uszkodzenia i usunięte przed końcowym odbiorem obiektu wskutek zmiany przeznaczenia tego obiektu (17 I 1966 r. BO-12920/65).

§ 58 i 60. Jeżeli generalny wykonawca udowodni, że niedotrzymanie umówionego terminu zakończenia robót spowodowała zwłoka podwykonawcy, przy czym generalny wykonawca musiał zapłacić zamawiającemu z tytułu zwłoki w wykonaniu robót odszkodowanie wyższe aniżeli to, które otrzymał od podwykonawcy, wówczas generalny wykonawca może żądać od podwykonawcy — oprócz odszkodowania umownego — także stosownego odszkodowania uzupełniającego do wysokości rzeczywiście poniesionej szkody (24 I 1966 r. — BO-13750/65).

§ 59 ust. 1 pkt 2. W braku odpowiedniego postanowienia umowy wykonawca robót nie ma prawa do odszkodowania umownego za zwłokę zamawiającego w dostarczeniu bankowej notyfikacji umowy; w tym przypadku wykonawca może tylko dochodzić odszkodowania na zasadach ogólnych (24 III 1965 r. — II-1228/65).

Uchwała nr 100 Rady Ministrów z 27 IV 1965 r. w sprawie planowania, realizacji i finansowania inwestycji wspólnych (M.P. nr 26, poz. 128).

§ 9 ust. 2. Gdy z racji zaplanowanej inwestycji (budowa fabryki) ustalona została umownie wysokość udziału jednostki inwestującej w kosztach realizacji inwestycji wspólnej (urządzeń komunalnych), jak również ustalone zostały terminy wniesienia tego udziału, wówczas od obowiązku uiszczenia należności z tego tytułu nie może zwolnić jednostki inwestującej budowę fabryki okoliczność, że inwestycja ta (budowa fabryki) została skreślona z planu (22 IX 1965 r. — BO-8516/65)-

Ustawa z 30 V 1962 r. — prawo wodne (Dz. U. nr 34, poz. 158)

Art 166. Okoliczność, że na dany zakład przemysłowy gospodarki uspołecznionej nie został jeszcze nałożony — zgodnie z art. 166 prawa wodnego — obowiązek zaopatrzenia się w odpowiednie urządzenia zabezpieczające wody przed zanieczyszczeniem, nie zwalnia tego zakładu od odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone zanieczyszczeniem wód ściekami odprowadzanymi przez ten zakład (18 XI 1965 r. — BO-10068/65).

Uchwała nr 20 Prezydium Rządu z 7 I 1955 r. w sprawie robót na ulicach oraz placach i zieleńcach publicznych w miastach (M. P. nr 17, poz. 175)

Jednostka, która z przekroczeniem ustalonego terminu zajmuje ulicę dla wykonania robót, obowiązana jest do zapłaty kary konwencjonalnej bez względu na to, czy roboty wykonywane są na jezdni, czy też na poboczu, i czy ruch na ulicy uległ wstrzymaniu (30 X 1965 r. — III-8565/65).

Ustawa z 22 IV 1959 r. o utrzymaniu czystości i porządku w miastach i osiedlach (Dz. U. nr 27, poz. 167)

Art. 1. Przepis art. 1 ustawy z dnia 22 IV 1959 r. (Dz. U. nr 27, poz. 167), nakładający na rady narodowe obowiązek czuwania nad utrzymaniem na ich terenie czystości i porządku oraz zapewnienia ścisłego przestrzegania obowiązujących w tej mierze przepisów, ma wyraźną treść normatywną, a nie tylko charakter deklaracyjny (16 XI 1965 r. — BO-8166/65).

OGÓLNE WARUNKI UBEZPIECZENIA OD KRADZIEŻY Z WŁAMANIEM I RABUNKU ZATWIERDZONE DECYZJĄ MINISTRA FINANSÓW Z 20 VI 1959 R. NR RMU/128159

§ 2 i 3. Pojęcie kradzieży z włamaniem w rozumieniu postanowień ogólnych warunków ubezpieczenia od kradzieży z włamaniem i rabunku nie pokrywa się z pojęciem kradzieży z włamaniem w rozumieniu przepisów prawa karnego. W szczególności Państwowy Zakład Ubezpieczeń obowiązany jest do zapłaty odszkodowania z tytułu ubezpieczenia od kradzieży z włamaniem tylko wówczas, gdy sprawca kradzieży dokonał sforsowania lokalu zabezpieczonego zgodnie z wymogami warunków ubezpieczenia (31 III 1965 r. — III-1677/65).

Ogólne warunki dobrowolnego ubezpieczenia mienia jednostek gospodarki uspołecznionej od ognia i innych określonych zdarzeń losowych (zatwierdzone decyzją ministra finansów z 31 V 1958 r.

§ 72 ust 3. Przepis § 72 ust. 3 ogólnych warunków dobrowolnych ubezpieczeń mienia jednostek gospodarki uspołecznionej od ognia i innych określonych zdarzeń losowych, ustalający sposób magazynowania towaru w piwnicach i suterrenach, jest istotnym warunkiem umowy ubezpieczenia, którego niezachowanie zwalnia Państwowy Zakład Ubezpieczeń od zapłaty odszkodowania.

Zebrał
Zenon Kłapkowski